

УДК 811.111'276.6

Христова О.Ф.

ВИКОРИСТАННЯ ФАХОВИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Анотація. Христова О.Ф. Використання фахових текстів на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням. Пропоновану статтю присвячено актуальній на сьогодні проблемі використання фахових текстів на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням зі студентами немовних спеціальностей. Обґрунтовується необхідність використання навчального перекладу як одного із засобів вивчення англійської мови через

використання фахових текстів. Пропонуються різноманітні вправи для роботи з фаховими текстами на різних етапах їх читання.

Ключові слова: професійно-орієнтоване читання, навчальний переклад, невідготовлене читання, етапи роботи з текстом.

Анотація. Христова О.Ф. Использование профессиональных текстов на занятиях по английскому языку по профессиональной направленности. Предлагаемая статья рассматривает актуальные на сегодня проблемы использования профессионально-ориентированных текстов на занятиях по английскому языку со студентами неязыковых специальностей. Обосновывается необходимость использования перевода текстов по специальности как одного из приемов обучения английскому языку. Предлагаются разнообразные упражнения для работы с текстами по специальности как одного из приемов обучения английскому языку. Предлагаются разнообразные упражнения для работы с текстами по специальности на разных этапах их чтения.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное чтение, учебный перевод, неподготовленное чтение, этапы работы с текстом.

Summary. Christova O.F. The use of professional texts at the English lessons in professional orientation. The article deals with the problems of using professional texts for reading at the English lessons. Translation of professional texts is considered to be one of the methods in teaching English. Different tasks and exercises are proposed for the work with the professional texts.

Key words: reading of professional texts, texts interpretation, unprepared reading, the work with the texts.

Постановка проблеми. Одним із засобів навчання англійської мови за професійним спрямуванням у студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів є читання фахових текстів. Студенти повинні вміти самостійно читати з повним розумінням тексти суспільно-політичної, науково-популярної літератури, адаптовані художні тексти, а також літературу з їх фаху.

Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, що включає в себе техніку читання і розуміння того, що читається, і відноситься до письмової форми мовлення. Уміння читати як найдоступніший вид іншомовленнєвої діяльності дає можливість студентам у своїй подальшій роботі користуватися літературою на іноземній мові для пошуку інформації за фахом, задоволення своїх читацьких чи творчих інтересів, а також удосконалення навичок усного мовлення.

Неможливо переоцінити роль читання як засобу навчання англійської мови. Уміння читати сприяє розширенню лексичного запасу, закріпленню граматичного матеріалу, міцному засвоєнню структурних форм мови; воно відкриває великі можливості для подальшого самостійного вивчення мови та вдосконалення мовленнєвих умінь. Здатність студента використати письмовий текст, підібрати необхідний друкований матеріал або препарувати його з метою підготовки усного повідомлення є надійним фундаментом для оволодіння англійською мовою, в тому числі, й усним мовленням [7, с. 53]. Відомо, що навички читання можуть зберігатися протягом усього життя, а навички усного

мовлення, які не підкріплюються щоденною практикою, та ще й в умовах відсутності мовного середовища, швидко згасають. Проте, читати можна щодня, щогодини, використовуючи тексти підручників, книги, газети чи статті за фахом. Все це дає підставу стверджувати, що читання як засіб комунікації в наших умовах має велику практичну цінність, воно є необхідним для величезної більшості людей. Саме тому ми вважаємо, що вивченню англійської мови через читання фахових текстів слід приділити якнайбільше уваги.

Вивченню проблем навчання читання присвячені сьогодні численні дослідження вітчизняних науковців та методистів Фоломкіної С.К., Плахотника В.М., Ніколаєвої С.Ю., Склярєнко Н.К., Онищенко К.І., Постнікова Н.К, Захарової С.Л. Але недостатньо дослідженим досі залишається питання використання фахових текстів на заняттях з англійської мови за фаховим спрямуванням у вищій школі та методика роботи з текстами зі спеціальності. Саме це й визначило актуальність пропонованої статті.

Формулювання цілей статті. Підготовка до кожного заняття з англійської мови потребує ретельної роботи викладача до постановки цілей заняття, вибору оптимальних форм і методів навчання, підготовки інформаційного матеріалу з метою розвитку творчого потенціалу студентів до участі в іншомовному спілкуванні.

Фахові тексти з англійської мови професійно спрямовані і мають інформативно-пізнавальну та тренувально-комунікативну направленість, що дає викладачеві можливість здійснювати комунікативно-орієнтований підхід у навчанні. Для цього викладач може використовувати різнорівневі завдання, що враховують попередню шкільну підготовку студентів, а також розвивають самостійність та творчі здібності кожного студента під час роботи над спеціальними фаховими текстами [6, с. 42].

Професійно-орієнтоване читання англійською мовою є найпоширенішим способом іншомовної комунікації, а також найнеобхіднішим видом мовленнєвої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із засобів, що широко використовується у процесі читання та роботі з фаховими текстами, є навчальний переклад. Залежно від рівня підготовки студентів і складності тексту частина його лексико-граматичних елементів сприймається та розуміється безпосередньо у процесі читання, інші усвідомлюються після їх перекладу за допомогою внутрішнього чи зовнішнього мовлення. Часто розуміння тексту досягається лише за допомогою граматичного аналізу форми слів, структури речень і наступного їхнього перекладу рідною мовою. У процесі оволодіння англійською мовою дедалі більша кількість елементів читаних текстів розуміється безпосередньо під час їхнього сприйняття, читання все частіше стає без перекладним. Сприяє досягненню такого рівня й так зване

підготовлене читання (те, що спирається на попереднє читання, переклад, виявлення і засвоєння невідомих лексико-граматичних елементів).

Під час навчальної роботи в аудиторії найбільш поширеним є непідготовлене читання [2, с. 97]. Тому доцільно готувати студентів до використання перекладу у процесі такого читання.

Психологічний механізм сприйняття письмового тексту полягає у тому, що на основі розуміння значень ключових слів і граматичної структури відповідного речення відбувається прогнозування його змісту. Від розуміння окремих слів студент переходить до з'ясування смислових зв'язків між ними, змісту речення в цілому. При цьому фактично подумки відбувається переклад рідною мовою. Переклад і розуміння чергового речення готує базу для усвідомленого читання подальшого тексту. Таким чином, студентів слід вчити розумітися на граматичній структурі речень, розпізнавати морфологічні форми слів, визначати їхній контекстуальний смисл. Особливу увагу варто приділяти розвитку у студентів мовного здогадування, здатності виявляти значення невідомих слів, смислові зв'язки між елементами тексту, його подальший зміст.

Для цього доцільно використовувати різноманітні вправи на всіх етапах роботи з текстом.

У роботі з фаховим текстом виділяються кілька етапів [1, с. 40].

Перший етап – передтекстовий. Його метою є розуміння всієї інформації тексту. Для цього можна використати такі вправи:

- Вправи на співвіднесення значення слова з темою, ситуацією, контекстом (заповнити пропуски в реченні одним із поданих слів; визначити контекстуальні значення одного і того самого слова; знайти у тексті синоніми, слова зі спільним коренем, відповідники поданих слів; вибрати з тексту слова, що найбільш повно передають зміст тексту тощо).

- Вправи на розширення лексичного запасу (знайти слова з однаковим суфіксом, префіксом; знайти у тексті інтернаціоналізми та слова, що можна зрозуміти без словника; визначити за формальними ознаками, якою частиною мови є подані слова; вибрати слова, які найбільш точно передають значення; скласти речення із запропонованих слів; трансформувати граматичні форми слів з тексту у початкову форму; замінити слово синонімом, іменник займенником, слово словосполученням, фразеологізм словом тощо).

- Вправи на розпізнавання і диференціацію граматичних явищ (знайти у реченні підмет та присудок; знайти у тексті дієслова в активній та пасивній формах; знайти у тексті підрядні речення, визначити їх вид; скласти речення із поданих слів; виписати з тексту ключові речення; знайти у тексті речення з певними граматичними структурами тощо).

- Вправи на сприйняття і розуміння речення як цілісної смислової структури (вибрати правильний переклад речень; визначити, яку інформацію несе речення з тексту; знайти у тексті однакові або протилежні за змістом

речення; знайти речення, у яких відображено одну й ту саму думку; співвіднести між собою частини речень, їх початок та кінець тощо).

- Вправи на виділення в реченнях ключових слів, теми, пошук фактів (висловити думку іншими словами; знайти речення, що передає головну думку абзацу; скоротити абзац; знайти речення, де йдеться про ...; сказати, про кого чи про що йдеться у реченні чи абзаці тощо).

- Вправи на розвиток уміння висловлювати оціночні судження щодо змісту прочитаного (сказати, яка інформація була цікавою та чому; висловити своє ставлення до прочитаного; визначити смислові частини тексту та зв'язки між ними; вибрати речення із найважливішою інформацією; визначити ключові речення; визначити речення із другорядною інформацією тощо).

На власне текстовому етапі відбувається розподіл текстового матеріалу на смислові частини та виділяються смислові опори у тексті. Для цього використовуються вправи на розподіл текстового матеріалу на смислові частини та виділення смислових опор у тексті. Цими вправами можуть бути: розподілити текст на смислові частини, добрати назву до кожної з них; виділити основну інформацію тексту; знайти речення, які деталізують основну інформацію тексту; вибрати речення, що розкривають різні аспекти проблеми; знайти у кожному абзаці ключове речення; скласти план переказу та розташувати його пункти в логічній послідовності; знайти у тексті дієслова, що передають динаміку розповіді тощо.

Під час післятекстового етапу виконуються:

- Вправи на розуміння змісту тексту та розвиток навичок усного мовлення (використовуючи інформацію тексту, дати відповіді на питання; розташувати речення у тій послідовності, у якій вони подані у тексті; вибрати правильні відповіді із кількох поданих; підготувати резюме (анотацію) тексту; описати події, відображені у тексті; спростувати або підтвердити думку про; висловити своє ставлення до прочитаного; висловити кількома реченнями головну ідею тексту; передати зміст прочитаного тощо).

- Вправи на еквівалентне заміщення висловлювання основних ідей тексту більш економними засобами (замінити слова, що повторюються, відповідними займенниками; вказати слова, що найповніше передають зміст тексту; вибрати з поданих речень те, у якому сформульовано тему тексту; порівняти оригінал тексту та його переклад; передати зміст тексту кількома реченнями; виділити головну інформацію у тексті; скоротити абзац тощо).

Висновки. Всі ці вправи дають можливість сформувати у студентів необхідні навички роботи з іншомовним текстом зі спеціальності, прищепити культуру читання і, як кінцевий результат, досягти практичних цілей навчання англійської мови за професійним спрямуванням.

ЛІТЕРАТУРА

1. В. Буренко. Як добре вміти читати! Методичні поради // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – №6 – С. 40-46.
2. О. Вєтохов. Насамперед – зрозуміти зміст. Психолого-педагогічні можливості навчального перекладу і умови їхньої реалізації // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – №2. – С. 89-100.
3. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке: Пособие для учителей средней школы. – М.: Просвещение, 1985. – 160 с.
4. Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке. – М., 1983. – 207 с.
5. Коваленко О. Інновації у вивченні іноземної мови // English. – 2005. – №36. – С. 4-5.
6. Коновалова Л. Формувати фахову компетентність разом із життєвою (Різномірні завдання за професійним спрямуванням у процесі вивчення англійської мови у вищих медичних навчальних закладах I–II рівнів акредитації) // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2011. – №1. – С. 42-47.
7. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г.А., Олійник Т.І. та ін. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування. – К.: Ленвіт, 1997. – 96 с.
8. Палєєва Н. Англійська мова. Розробки технології. Досвід // Відкритий урок. – 2006. – №15-16. – С. 2-23.
9. Плахотник В.М. Навчання іноземних мов у середній школі: концепція та її реалізація // Іноземні мови. – 1995. – №1. – С. 9-12.
10. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе. – М., 1987. – 207 с.
11. Tarasova O. Effective testing // English. – 2006. – №6. – С. 14-16.